



ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในโรงพยาบาล  
ระดับตติยภูมิ ในเขตจังหวัดปทุมธานี

โดย

นางระพีพรรณ ลาภา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช  
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2554

ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในโรงพยาบาล  
ระดับตติยภูมิ ในเขตจังหวัดปทุมธานี

โดย

นางระพีพรรณ ลากา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช  
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2554

Factors predicting depression among patients with type 2 diabetes in  
tertiary hospitals in Pathumthani province

By

MRS. Rapeephan Lapha

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the  
Degree of Master of nursing science (Mental Health and Psychiatric Nursing)

Faculty of Nursing  
Thammasat University

2011

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะพยาบาลศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางระพีพรรณ ลาภา

เรื่อง

ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ  
ในเขตจังหวัดปทุมธานี

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2554

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....  
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริพร ชัมภลลิขิต)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

.....  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิตยา ตากวิริยะนันท์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....  
(อาจารย์ ดร. ชดช้อย วัฒนนะ)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พญ. ทิพาพร ธาระวานิช)

คณบดี

.....  
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริพร ชัมภลลิขิต)

## บทคัดย่อ

ภาวะซึมเศร้า เป็นโรคที่ส่งผลเสียหลายประการต่อผู้ป่วยเบาหวาน แต่พบว่าผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าส่วนใหญ่มิได้รับการวินิจฉัยและการรักษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุกของภาวะซึมเศร้าและความสามารถในการทำนายภาวะซึมเศร้า ของปัจจัยต่างๆ คือ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน ภาวะแทรกซ้อนและผลกระทบจากเบาหวาน ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และความสามารถในการเผชิญปัญหา ในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิในเขตจังหวัดปทุมธานี โดยใช้กรอบแนวคิดการเกิดภาวะซึมเศร้าที่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการปรับตัวสำหรับผู้ที่มมีปัญหาด้านอารมณ์ ของสจิวต (Stuart, 2005) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ทั้งหญิงและชาย จำนวน 150 คน ซึ่งถูกสุ่มด้วยการจับสลากแบบไม่แทนที่ เก็บข้อมูลระหว่างเดือน ธันวาคม 2553 – มกราคม 2554 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในประชากรไทย แบบสอบถามการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมของผู้ป่วยเบาหวาน แบบวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และแบบวัดการเผชิญปัญหา สถิติหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น (Hierarchical multiple regression)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยเบาหวานมีภาวะซึมเศร้าร่วมด้วยร้อยละ 21 ในจำนวนนี้แบ่งเป็นระดับเล็กน้อยถึงปานกลางร้อยละ 13.3 และระดับรุนแรงร้อยละ 8.7 ปัจจัยทำนายทั้งหมดสามารถร่วมทำนายภาวะซึมเศร้าในกลุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 88 [ $F(8,141) = 140.328, p < .001$ ] โดยปัจจัยที่ทำนายภาวะซึมเศร้าได้มากที่สุดคือ การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ( $\beta = -.471, p < .001$ ) ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ( $\beta = -.338, p < .001$ ) และความสามารถในการเผชิญปัญหา ( $\beta = -.173, p < .01$ ) ตามลำดับ

ผลการศึกษาสนับสนุนกรอบแนวคิดการเกิดภาวะซึมเศร้าเพียงบางส่วน และให้ข้อเสนอแนะว่า ในการจัดทำแนวทางการคัดกรองและจัดโปรแกรมป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเบาหวาน ควรคำนึงถึงปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และความสามารถในการเผชิญปัญหาของผู้ป่วยเบาหวานด้วย

## Abstract

Depression is a disease which can worst impacts to patients with diabetes, however, a large number of these people are still undiagnosed. The purposes of this study were to examine the prevalence of depression among patients with type 2 diabetes in tertiary hospitals, Pathumthani province, and to investigate factors predicting depression among these patients including age, education level, duration of diabetes, complications from diabetes, ability to perform daily living activity, perceived social support, self - esteem, and coping abilities. The Stuart Stress Adaptation Model as related to emotional responses (Stuart, 2005) was used as a conceptual framework in this study. A random sample consisted of a hundred and fifty people with type 2 diabetes, aged 20 years and over. Data were collected from December, 2010 to January, 2011 using the Diagnostic Screening Test for Depression in Thai Population, the Perceived Social Support questionnaire, the Self esteem questionnaire, and the Coping Ability questionnaire. Hierarchical multiple regression was used for data analysis.

The results of the study indicated that 21 percent of the sample had depression with 13.3 percent having mild to moderate depression, and 8.7 percent having severe depression. The predicting factors all together accounted for 88 percent of the variances in explaining depression among the sample ( $p < .001$ ).The best predictors for depression were perceived social support ( $\beta = -.471, p < .001$ ), self-esteem ( $\beta = -.338, p < .001$ ), and coping abilities ( $\beta = -.173, p < .01$ ). These results partially supported the conceptual framework of depression.

Results from this study suggest that social support, self- esteem, and coping abilities should be considered when developing programs for screening and preventing depression among people with diabetes.

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี จากความกรุณา และการเสียสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่อง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิตยา ตากวิริยะนันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รวมถึง อาจารย์ ดร.ชดช้อย วัฒนนะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริพร ชัมภลลิขิต ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พญ. ทิพาพร ธาระวานิช กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสพิณ แสงอ่อน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มยุรี นีรัตธราดร และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณัฐวรรณ รักษวงษ์ประยูร ที่ได้กรุณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งแก่ผู้วิจัย และนอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี รวมถึงเจ้าหน้าที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ และเจ้าหน้าที่คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลปทุมธานีทุกท่าน ที่ให้การต้อนรับด้วยไมตรีจิตอันดี พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างดีแก่ผู้วิจัย

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณสมาชิกทุกคนในครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง ที่ให้การสนับสนุน และคอยเป็นกำลังใจมาโดยตลอด รวมถึงเพื่อนร่วมรุ่นทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนร่วมสาขาการพยาบาลสุขภาพและจิตเวชรุ่น 4 ที่ไม่เคยทอดทิ้งกัน คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนทุกท่านที่ผู้วิจัยไม่ได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งคอยช่วยเหลือ สนับสนุนในด้านต่างๆ จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ระพีพรรณ ลาภา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2554

## สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....(2)

กิตติกรรมประกาศ.....(4)

สารบัญตาราง.....(8)

สารบัญแผนภูมิ.....(9)

บทที่

### 1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....8

คำถามการวิจัย.....8

กรอบแนวคิดการวิจัย.....9

สมมติฐานการวิจัย.....13

นิยามศัพท์.....13

ขอบเขตการวิจัย.....15

### 2. ผลงานวิจัยและงานเขียนอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

โรคเบาหวานชนิดที่ 2.....17

ภาวะซึ่มเส้ำ..... 28

โรคเบาหวานกับภาวะซึ่มเส้ำ.....35



## สารบัญ (ต่อ)

หน้า

### 3. วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย.....	61
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	61
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	64
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	69
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง.....	73
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	73

### 4. ผลของการวิจัย

คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	75
ภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วยของกลุ่มตัวอย่าง.....	76
ภาวะซึมเศร้า.....	78
ตัวแปรทำนายภาวะซึมเศร้า.....	79
การทดสอบสมมติฐาน.....	81
อภิปรายผล.....	89

### 5. สรุปผลการศึกษารายละเอียดและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย.....	95
ข้อเสนอแนะ.....	100

รายการอ้างอิง.....	103
--------------------	-----

## สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก	หน้า
ภาคผนวก ก	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....113
ภาคผนวก ข	เอกสารพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....114
ภาคผนวก ค	เอกสารชี้แจง แนะนำข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมวิจัย.....116
ภาคผนวก ง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....122
ภาคผนวก จ	การหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาของ แบบวัดการเผชิญปัญหา.....133
ภาคผนวก ฉ	การหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาของแบบประเมิน ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน.....134
ภาคผนวก ช	การหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาของ แบบประเมินการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม.....135
ภาคผนวก ซ	การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ.....136
ภาคผนวก ฅ	ตารางค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนตัวแปรด้านการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและ ความสามารถในการเผชิญปัญหา.....137
ภาคผนวก ฎ	Histogram and box plot ของตัวแปรทำนาย.....138
ภาคผนวก ฏ	Scatterplot แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรทำนาย กับตัวแปรตาม.....151
ภาคผนวก ฐ	การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อทำนายภาวะซึมเศร้า.....152
ประวัติการศึกษา.....	157

## สารบัญญัตินี้

ตารางที่	หน้า
2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ.....	39
2.2 งานวิจัยในประเทศไทย.....	52
4.1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	76
4.2 ภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วยของกลุ่มตัวอย่าง.....	77
4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่ง ของตัวแปรทำนายและตัวแปรตาม.....	80
4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่ง ของตัวแปรทำนายและตัวแปรตามหลังแก้ไขความเบ้ด้วยวิธี Trimmed mean.....	82
4.5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะซึมเศร้า กับตัวแปรทำนายภาวะซึมเศร้าของกลุ่มตัวอย่าง.....	83
4.6 ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าของกลุ่มตัวอย่าง.....	85
5.1 ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	97

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	12
2. ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง.....	63

